

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกยุคปัจจุบันแตกต่างจากโลกยุคก่อนเป็นอย่างมาก กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม นำโลกเข้าสู่ยุคแห่งความเสมอภาคของมวลมนุษยชาติ การล้มล้างระบบทาส การต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของมนุษยชน จนเกิดปณิธานว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่าทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งเชื้อชาติ ศิพ พศ ภาษาและศาสนา ผู้ชายไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เข้มแข็งแต่ฝ่ายเดียว ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องอ่อนแอเสมอไป สุข ความสะดวกสบายเกิดขึ้นในชีวิตมากมาย เทคโนโลยีต่างๆ ก้าวล้ำทันสมัย เป็นปัจจัยในการ “ปลดปล่อย” ให้ผู้หญิงและผู้ชายออกจากที่เดิมๆ มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ก่อให้เกิดการตระหนักถึงสถานภาพ บทบาทและสิทธิเสรีภาพของผู้หญิง ผู้หญิงยุคใหม่มีบทบาทเปลี่ยนแปลงไปในเชิงก้าวหน้า คือ ผู้หญิงสามารถก้าวขึ้นเป็นผู้นำ บางประเทศมีผู้นำประเทศเป็นผู้หญิง ในประเทศไทยผู้หญิงได้รับความไว้วางใจจากประชาชนให้เป็นนายกรัฐมนตรี และแม้แต่ในระดับรากหญ้าก็มีผู้หญิงเป็นผู้ใหญ่บ้าน การที่ผู้หญิงสามารถเข้าสู่ตำแหน่งระดับผู้บริหารได้ แสดงถึงศักยภาพของผู้หญิงที่สังคมยอมรับและให้โอกาสผู้หญิงมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้ผู้หญิงยุคใหม่ได้รับการเปิดโอกาสทางสังคม เพราะการศึกษาทุกระดับ ให้มีความเท่าเทียมกับผู้ชาย เพราะผู้หญิงยุคปัจจุบันมีความสามารถในการขวนขวายความรู้ ทนต่อเหตุการณ์บ้านเมือง เห็นได้จากผู้หญิงจบการศึกษาในระดับสูงขึ้น ได้รับปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต มีการรวมตัวเป็นองค์กรเรียกร้องสิทธิสตรี แต่อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ในช่วงนี้ส่งผลต่อสถานภาพและบทบาทของผู้หญิง ด้านครอบครัวโดยเฉพาะสถานภาพความเป็นภรรยาและแม่ (รุ่งเรือง ชัยวร, 2556) เนื่องจากด้านอาชีพที่ผู้หญิงจำเป็นต้องออกมาทำงานนอกบ้านมากยิ่งขึ้น อาจทำให้ผู้หญิงต้องลดความสำคัญของสถานภาพและบทบาทของแม่และภรรยาลง ขณะเดียวกันถึงแม้ว่าในปัจจุบันดูเหมือนผู้หญิงจะมีบทบาท มีความสามารถได้เท่าเทียมเพศชาย แต่ในเรื่องการล่วงละเมิดสิทธิบางอย่างยังคงอยู่ภายใต้อำนาจของเพศชาย คือเพศหญิงยังคงถูกเอา

รัดเอาเปรียบถูกกดขี่ทางเพศ การข่มเหง ล่วงละเมิดจากสังคมไทยที่เพศชายเป็นใหญ่ จึงทำให้ในยุคปัจจุบัน ถึงแม้ผู้หญิงได้สิทธิความเท่าเทียมกับผู้ชายแล้วแต่ก็ต้องรู้จักที่จะนำความสามารถนั้นมาพัฒนาบทบาท หน้าที่ อย่างถูกที่ ถูกทาง ขณะเดียวกัน ผู้หญิงก็ควรรักษาคุณสมบัติที่พ่อแม่สั่งสอน จัดเกล้าให้เป็นผู้หญิง นั่นคือ ความละเอียดอ่อน อ่อนโยนและเรียนรู้เพื่อผสมผสานความอ่อนโยนอดทนกับความเข้มแข็ง เมื่อนั้นผู้หญิงจะสามารถเป็นสาวทันสมัย และสร้างบทบาทใหม่ที่มีความสำคัญกับสังคมได้

บทบาทของเพศหญิงในสังคมจึงถูกนำเสนอ ในหลากหลายรูปแบบทั้งในสื่อต่าง ๆ เช่น ข่าวทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ หรือแม้แต่การสะท้อนถึงบทบาทของผู้หญิงออกมาทางนวนิยาย จนทำให้หลายครั้ง นวนิยายที่ได้รับความนิยมก็ถูกนำมาสร้างเป็นละคร หรือภาพยนตร์ จนได้รับความนิยมและครองใจผู้ชมเรื่อยมา เหตุผลที่นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่ได้รับความนิยม และความนิยมอย่างยิ่ง เกิดจากการที่นวนิยายประกอบด้วยศาสตร์และศิลป์แห่งการประพันธ์ ผู้เขียนจะต้องมีทั้งความรู้เกี่ยวกับการประพันธ์นวนิยาย และมีศิลปะการประพันธ์ผสมผสานกันเป็นกลวิธีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การที่ผู้เขียนใช้กลวิธีที่น่าสนใจจะทำให้นวนิยายแต่ละเรื่องสามารถสร้างจินตนาการที่สนุกสนานและมีคุณค่า ในการเพิ่มพูนประสบการณ์ให้ความคิดแก่ผู้อ่าน ซึ่งเป็นคุณค่าประการสำคัญที่ทำให้นวนิยายได้รับความนิยมจากผู้อ่านอย่างแพร่หลายเสมอมา

นวนิยายถือว่าเป็นวรรณกรรมบันเทิงคดีประเภทหนึ่ง ที่ผู้แต่งสมมติฉาก ตัวละคร เรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยมีการเริ่มเรื่อง ดำเนินเรื่องและจบเรื่อง เพื่อสนองจุดมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการสะท้อนให้เห็นสภาพชีวิต เจตคติ ค่านิยมของสังคม ผู้อ่านอ่านแล้วอาจจะได้รับความรู้ ความคิดและความเพลิดเพลินสนุกสนาน (คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ, 2540 : 64) เป็นเครื่องประเทืองอารมณ์ เพราะให้ความเพลิดเพลินด้วยการบำรุงสุขด้วยตัวอักษร ทำให้ผู้อ่านตื่นเต้น เร้าใจ ขบขัน สะเทือนใจ ทั้งยังกระตุ้นจิตสำนึกของมนุษย์ในเรื่องความเพ้อฝัน ตลกขบขัน บู้ โลดโผน ผจญภัย เรื่องภูตผีปีศาจ ฯลฯ

นอกจากนี้นวนิยายยังเป็นเครื่องประเทืองปัญญา เพราะมีความรู้สอดแทรกอยู่ในเรื่อง พร้อมทั้งทำหน้าที่เป็นกระจกเงาสะท้อนสังคมนั้นออกมาด้วย จึงกล่าวได้ว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมที่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพสังคมในด้านต่าง ๆ โลกทัศน์ของคนในสังคม และทำให้เห็นวิถีชีวิตของคนในสังคมได้ (รินฤทัย สัจจพันธุ์, 2550:55-58) สอดคล้องกับมุมมองของนิธิ เอียวศรีวงศ์ (2545:26) กล่าวว่า งานวรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคมที่วรรณกรรมนั้นถูกสร้างขึ้นแต่ภาพที่ออกมานั้นจะชัดเจน พร่ามัว สวยงาม มืดมัว มุมแคบ มุมกว้าง ประการใดก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในสังคม อย่างหนึ่งกับเจตนาฝีมือของผู้เขียน ด้วยเหตุนี้ตัวละครในนวนิยายนับเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญเพราะตัวละครละครเป็นผู้ดำเนินเรื่องราวของเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อ่านอ่านแล้วเกิดความ

สนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดอารมณ์คล้อยตาม ตัวละครมีหลากหลาย แต่ละตัวจะมีบทบาท สถานภาพและความสามารถที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับผู้เขียนต้องการให้ตัวละครเหล่านั้นมีบทบาท และสถานภาพอย่างไร

ดังนั้นนวนิยายจึงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่เป็นเครื่องมือในการเสนอแนวความคิด และสะท้อนภาพของผู้หญิงในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นในทาง สังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม เพื่อให้สังคมได้รับรู้ผ่านตัวละครหญิงซึ่งเป็นตัวเอกหรือ ตัวเด่นของเรื่อง อาทิผลงานของ ก.สุรางคนางค์ ดอกไม้สด กฤษณา อโศกสิน ทมยันตี โบตั๋น ว. วินิจฉัยกุล และ พงศกร เป็นต้น นอกจากนี้นวนิยายของผู้แต่งหลายท่านได้นำมาวิเคราะห์สถานภาพ และบทบาทของตัวละครหญิง ดังการศึกษาของดวงทิพย์ คุ้มมณี (2546) ได้ศึกษาสถานภาพและ บทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยาย : กรณีศึกษานวนิยายของกึ่งฉัตร ปี พ.ศ. 2535 – 2544 รวม 15 เรื่อง พบว่า สถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายทั้งในครอบครัวและสังคม สะท้อนภาพชีวิตของผู้หญิงในสังคมปัจจุบัน มีทั้งความสอดคล้องกับแนวคิดสตรีนิยมในปัจจุบัน ส่วนปัญหาที่ตัวละครหญิงในนวนิยายยังต้องประสบอยู่ คือปัญหาเรื่องการถูกล่วงละเมิดทางเพศ และความคาดหวังจากสังคมเกี่ยวกับความเป็นผู้หญิง โดยเฉพาะคุณลักษณะของผู้หญิงร่วมสมัย ซึ่งเป็นการสะท้อนมุมมองที่ผู้แต่งเป็นหญิง แต่ในปัจจุบัน มีนวนิยายที่ผู้แต่งเป็นชาย แต่ได้สะท้อน มุมมองของสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงออกมาได้หลากหลายรูปแบบรวมทั้งนวนิยายยุคใหม่ มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

นวนิยายเรื่องมาดามดันเป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของผู้หญิงในปัจจุบันที่ได้รับสิทธิและความเสมอภาคเท่าเทียมบุรุษ ทั้งการศึกษา ทางอาชีพ ทำให้ ผู้หญิงมีแนวคิดที่จะปฏิรูปเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ชายให้เลี้ยงดูตน เนื่องจากตัวละครหญิงมีหน้าที่การงานที่ดีและเป็นที่ยอมรับของคนสังคม ยังคงสถานภาพโสด แม้อายุจะประมาณ 40 ปี ซึ่งเป็นมุมมองของแนวคิดสตรีนิยมในปัจจุบันผ่านสถานภาพและบทบาท ที่เปลี่ยนไปตามความคิดของนักเขียนชื่อว่า “พงศกร”

“พงศกร” เป็นนามปากกาของนายแพทย์พงศกร จินดาวัฒนะ ปัจจุบันเป็นแพทย์เวชศาสตร์ ครอบครัว ประจำโรงพยาบาลจังหวัดราชบุรี ถึงแม้จะเป็นนายแพทย์แต่ก็ชอบเขียนนวนิยาย เนื่องจากชื่นชอบการอ่านหนังสือมาตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อมีโอกาสจึงเขียนงานประพันธ์ของตนเอง ขึ้นมาบ้าง ถือว่าเป็นนักเขียนยุคใหม่อีกท่านหนึ่งที่มียานเขียนนวนิยายหลายเรื่อง มีความโดดเด่น และมีการดำเนินของเรื่องที่แตกต่างกันจากนักเขียนท่านอื่น เนื่องจากนวนิยายของพงศกรได้มีสอดแทรก แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิง และสะท้อนภาพผู้หญิงออกมาให้สังคมได้รับรู้หลายเรื่อง โดยแต่ละเรื่องมี บทบาทและสถานภาพแตกต่างกัน และมีหลายรูปแบบในนวนิยายเรื่องเดียวกัน นอกจากนี้ยังแสดง

ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างสังคมของผู้หญิงยุคเก่ากับยุคใหม่ได้อย่างชัดเจน จึงทำให้งานเขียนของนักเขียนท่านนี้มีคุณภาพน่าสนใจ เป็นที่นิยมในช่วงปัจจุบันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 เป็นต้นมา นอกจากนี้เนื้อหาของพงศกรยังมีคุณค่าและได้รับรางวัลอันทรงเกียรติเป็นสิ่งยืนยัน เช่น เรื่องรอยไหม ที่ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนวนิยายจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติปี พ.ศ. 2551 จึงทำให้นวนิยายหลายเรื่องของนักเขียนท่านนี้ ได้ถูกนำมาสร้างเป็นละครโทรทัศน์ และได้รับความนิยมอย่างสูงในเวลาต่อมา

จากเหตุผลที่กล่าวมา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องสถานภาพและบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร เพราะต้องการทราบว่าตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกรเป็นอย่างไร มีบทบาทและสถานภาพอย่างไร โดยเฉพาะในมุมมองของพงศกรที่เป็นผู้แต่งเพศชาย จึงเป็นที่มาของการศึกษาในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ขอบเขตของการศึกษาประกอบด้วยขอบเขตด้านแหล่งข้อมูลและขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้
 ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล
 แหล่งข้อมูลของงานวิจัย ได้แก่ ตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกร จำนวน 7 เรื่อง
 ได้แก่

1. เรรินและมะถีริน ในนวนิยายเรื่อง รอยไหม ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2550
2. ไหมพิม ในนวนิยายเรื่อง สาปภูษา ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2550
3. เพกา ในนวนิยายเรื่อง กี่เพ้า ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2554
4. พัดศรี ในนวนิยายเรื่อง มาดามดัน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2554
5. อันยา ในนวนิยายเรื่อง กลรักสตรีอวเบอร์รี่ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2555
6. รินดารา ในนวนิยายเรื่อง กลกิโมโน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557
7. เก้าม้าศ ในนวนิยายเรื่อง กำไลมาศ ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2557

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของ พงศกร โดยใช้แนวคิดสถานภาพ แนวคิดบทบาท และแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพกับ บทบาทมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทตัวละครหญิงในนวนิยายของ พงศกร

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การศึกษาสถานภาพของตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกรในที่นี้จะมุ่งศึกษา สถานภาพที่ได้มาแต่กำเนิด คือ ตัวละครเอกหญิงทั้ง 7 เรื่อง และสถานภาพที่ได้รับมาภายหลัง คือ สถานภาพการสมรส สถานภาพทางการศึกษา และสถานภาพทางอาชีพ
2. การศึกษาบทบาทของตัวละครหญิงในนวนิยายของพงศกรที่มุ่งศึกษา คือ บทบาท ในครอบครัวได้แก่ บทบาทการเป็นลูก บทบาทการสมรส และบทบาทการประกอบอาชีพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นวนิยาย หมายถึง งานประพันธ์ประเภทบันเทิงที่ประกอบด้วย โครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา จาก และความคิดเห็นของผู้แต่งหรืองานประพันธ์ที่มีเรื่องราวต่อเนื่องกันมีความ หลากหลายของตัวละคร มุ่งเน้นเพื่อความเพลิดเพลินและอาจมีมูลความจริงแฝงอยู่ก็ได้
2. ตัวละครหญิง หมายถึง บุคคลที่ผู้แต่งนวนิยายสมมุติขึ้นมาเป็นเพศหญิงเพื่อให้ ดำเนินบทบาทเด่นเป็นเรื่องราวในนวนิยายของพงศกร ในงานวิจัยนี้หมายถึงตัวละครหญิง 8 ตัว ได้แก่ เรริน มะณีริน ไหมพิม เพกา พัฒศรี อันชา รินดารารและเกล้ามาศ
3. สถานภาพ หมายถึง สถานะในความสัมพันธ์ทาง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรมกับคนอื่นในครอบครัว ชุมชน และสังคม ในงานวิจัยนี้หมายถึง สถานภาพที่ได้มาแต่โดย กำเนิด ได้แก่ เพศ อายุ ความสัมพันธ์ทางสายเลือด เป็นต้น และสถานภาพที่เกิดขึ้นมาภายหลัง ได้แก่ สถานภาพทางการสมรส คือ บุคคลได้รับสถานภาพสามีภรรยา ภายหลังการสมรสแล้ว สถานภาพทางการศึกษา คือ บุคคลได้รับสถานภาพทางการศึกษาตามวุฒิที่ตนได้ศึกษามาและ สถานภาพทางอาชีพ คือ บุคคลมีโอกาสแข่งขันด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ และยอม ได้รับสถานภาพตามประเภทอาชีพ

4. บทบาท หมายถึง กระทำหรือพฤติกรรมที่แสดงออกจากสถานภาพที่บุคคลได้รับ ในงานวิจัยนี้หมายถึงบทบาทในครอบครัว เช่น บทบาทการเป็นลูก บทบาทการสมรส และบทบาท การประกอบอาชีพ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาสถานภาพและบทบาทของตัวละครในนวนิยาย สำหรับผู้ที่ศึกษาต่อไป
2. ได้ทราบถึงแนวคิดการสร้างตัวละครหญิงจากสถานภาพและบทบาทของตัวละคร ในมุมมองของนักเขียนชาย

